

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 23.1.2008
KOM(2008) 30 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Du kartus po 20 iki 2020-ųjų:
Europos galimybė išspręsti klimato kaitos klausimus**

{KOM(2008) 13 galutinis}
{KOM(2008) 16 galutinis}
{KOM(2008) 17 galutinis}
{KOM(2008) 18 galutinis}
{KOM(2008) 19 galutinis}

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Du kartus po 20 iki 2020-ųjų:
Europos galimybė išspręsti klimato kaitos klausimus**

(Tekstas svarbus EEE)

2007-ieji Europos Sąjungos klimato ir energetikos politikai buvo esminių pokyčių metai. Europa parodė, kad yra pasirengusi imtis pasaulio lyderės vaidmens sprendžiant klimato kaitos klausimus, nelengvus energijos tiekimo patikimumo, tvarios ir konkurencingos energetikos uždavinius tam, kad Europos ekonomika taptų XXI amžiaus darnaus vystymosi pavyzdys. Priimta tvirta viešosios nuomonės nuostata, kad būtina spręsti klimato kaitos klausimus, kad Europai reikia prisitaikyti prie naujų aplinkybių: mažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, plėtoti mūsų pačių atsinaujinančius ir tvarius energijos išteklius. Pasiektas politinis sutarimas Europos Sąjungos politinėje programoje šiam klausimui teikti daugiausia reikšmės – ateinančiais dešimtmečiais tai bus pagrindinis Europos Sąjungos orientyras, svarbiausias klausimas įgyvendinant Lisabonos strategiją augimui ir darbo vietų kūrimui ir plėtojant Europos bei jos viso pasaulio partnerių santykius. Jį parėmė Europos Parlamentas¹ ir Europos Vadovų Taryba.

Europos pasiryžimas matyti iš 2007 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos susitarimo nustatyti tikslus, teisiškai privalomus tikslus. Tai buvo rimtai apsvarstytas sprendimas. Europos ekonomikos klestėjimas priklauso nuo to, ar bus žengta reikiama kryptimi – taigi, rizikuojama daug kuo. Turima įtikinamų įrodymų, kad neveikimas pasaulio ekonomikai kainuotų pražūtingai daug – 5–20% pasaulinio BVP (Sterno ataskaitos duomenimis)². Be to, pastaruoju metu pakilus naftos ir dujų kainoms tapo akivaizdu, kad konkurencija dėl energijos išteklių kasmet vis stiprėja ir kad investicijos į energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančius energijos išteklius gali būti pelningos. Tokiomis aplinkybėmis Europos Sąjungos vadovai ryžtingai nusprendė pakeisti Europos ekonomiką – tam reikės didelių politinių, socialinių ir ekonominių pastangų. Pokyčiai taip pat suteikia esminį postūmį modernizuoti Europos ekonomiką ir ją orientuoti į ateitį, kai technologija ir visuomenė bus pritaikytos prie naujų poreikių, kai diegiant naujoves bus suteikta naujų galimybių augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti.

Europos Vadovų Taryba nustatė du pagrindinius tikslus:

¹ 2007 m. vasario 14 d. priimta Europos Parlamento rezoliucija dėl klimato kaitos (P6_TA(2007)0038).
² Jungtinės Karalystės Jos Didenybės Valstybės išdas, Sterno ekonominio klimato kaitos poveikio apvalga, 2006 m. http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/stern_review_report.cfm

- Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį iki 2020 m. sumažinti bent 20%; šis skaičius būtų padidintas iki 30%, jeigu bus pasiektas tarptautinis susitarimas, kuriuo kitos išsivysčiusios šalys įsipareigos „panašiai sumažinti išmetimą, o ekonomiškai labiau pažengusios besivystančios šalys tinkamai prisidės atsižvelgdamos į savo atsakomybę ir atitinkamus pajėgumus“.
- Pasiiekti, kad iki 2020 m. atsinaujinanti energija sudarytų 20% ES suvartojamos energijos.

Europos Vadovų Taryba sutarė, kad tokius ambicingus tikslus geriausia galima pasiekti, jeigu kiekviena valstybė narė žinos, ko siekiama, ir jeigu šie tikslai bus teisiškai privalomi. Tai reiškia, kad būtų galima visiškai pasitelkti valdžios svertus, o privatusis sektorius būtų ilgam įtikintas, jog verta investuoti, kad Europos ekonomika taptų mažai anglies išmetančia, efektyviai energiją vartojanti ekonomika.

Europos Vadovų Tarybos apsisprendimas parodė mūsų tarptautiniams partneriams, kad ES pasirengusi pereiti nuo žodžių prie darbų. Įdėtos pastangos davė rezultatų 2007 m. gruodžio mėn. Balyje vykusioje Jungtinių Tautų klimato kaitos konferencijoje. Europos Sąjunga galėjo atlikti pagrindinį vaidmenį siekiant susitarti dėl plano, pagal kurį iki 2009 m. turėtų būti priimtas naujas išsamus susitarimas sumažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Tai sustiprino ES pasiryžimą energingai kovoti su klimato kaita, parodyti, kad ji pasirengusi vadovautis savo įsitikinimu, jog išsivysčiusios šalys gali ir turėtų įsipareigoti iki 2020 m. sumažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį 30%. ES turėtų toliau vadovauti derantis dėl ambicingo tarptautinio susitarimo sudarymo.

Tolesnis etapas – imtis Europos Sąjungos politinę orientaciją atitinkančių veiksmų. Europos Komisijos pasiūlytos priemonės yra nuoseklios ir išsamios, suteikiančios galimybę Europai pasirengti tapti mažai šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetančia ekonomika. Šios priemonės rodo, kad pastangos yra prasmingos. Priemonės parengtos taip, kad įgyvendinant vienas priemonės bus skatinamas kitų priemonių įgyvendinimas. Jos teikia tinkamą būdą išlaikyti spartą ir įgyvendinti Europos užmojus klimato kaitos, energijos tiekimo patikimumo ir konkurencingumo srityse.

Užtikrinti Europos klestėjimą pokyčių laikotarpiu

Europos ekonomikai kyla nelengvas uždavinys – prisitaikyti prie poreikių, kuriuos kelia mažai šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetanti ekonomika, ir kartu užtikrinti energijos tiekimo patikimumą. Tačiau šį uždavinį galima išspręsti, ir jį sprendžiant atsiveria naujos galimybės. Tikėtina, kad klimato tausojo politika taps pagrindine varomąja jėga, skatinančia Europos augimą ir darbo vietų joje kūrimą. Europa gali parodyti, kad būtinus pokyčius galima suderinti su XXI amžiaus reikalavimus atitinkančios konkurencingos ir klestinčios ekonomikos kūrimu. Pereinant prie mažai anglies išmetančias technologijas naudojančios ekonomikos taip pat turės atitinkamai dalyvauti socialiniai partneriai, visų pirma sektorių lygmeniu.

Sprendžiant klimato kaitos klausimus, būtina priimti pasaulinio masto įsipareigojimus. Tačiau Europa privalo veikti dabar: kuo ilgiau Europa dels, tuo didesnės bus prisitaikymo išlaidos. Kuo anksčiau Europa imsis veiksmų, tuo daugiau galimybių ji turės pasinaudoti įgūdžiais ir technologijomis, kad skatintų naujoves ir augimą, išnaudodama savo kaip pradininkės pranašumą. Pasaulio nuomonės tendencija aiški, o ES gali imtis iniciatyvos ir parodyti, kuria kryptimi žengti siekiant tarptautinio susitarimo dėl klimato laikotarpiui nuo 2012 m.

Sumažinus šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą ir padidinus atsinaujinančios energijos vartojimą pagal valstybių ir vyriausybių vadovų nustatytus tikslus, ES taps mažiau priklausoma nuo naftos ir dujų importo. Todėl ES ekonomikai mažesnę poveikį turės kylančios ir nepastovios energijos kainos, infliacija, geopolitinės grėsmės ir grėsmės, susijusios su netinkamomis tiekimo grandinėmis, kurios neatitinka visame pasaulyje didėjančios paklausos.

Pokyčiai suteikia daug galimybių:

- Tikimasi, kad 2020 m. naftos ir dujų importas sumažės maždaug 50 mlrd. EUR³; taip padidės energijos tiekimo patikimumas ir tai bus naudinga visos ES piliečiams ir įmonėms: jeigu esamos naftos barelio kainos nesikeis, sumažinus importą būtų sutaupyta daugiau.
- Apyvarta taikant atsinaujinančios energijos technologijas jau dabar siekia 20 mlrd. EUR, sukurta 300 000 darbo vietų. Apskaičiuota, kad jeigu atsinaujinanti energija sudarys 20%, iki 2020 m. šiame sektoriuje bus sukurta beveik milijonas darbo vietų – ir daugiau, jeigu Europa visokeriopai pasinaudos savo kaip pasaulio lyderės šioje srityje galimybėmis. Be to, atsinaujinančios energijos sektoriuje reikia daug darbo jėgos, jame daugiausia veikia mažosios ir vidutinio dydžio įmonės, visoje Europoje kuriamos darbo vietos ir skatinamas vystymasis, tą patį galima pasakyti ir apie pastatų ir gaminių energijos efektyvumo sektorių.
- Paskatinus visas įmones naudoti mažai anglies išmetančias technologijas, sprendžiant nelengvą klimato kaitos klausimą gali būti suteikta galimybė Europos pramonei. Europos ekologinės pramonės sektoriuje jau dabar sukurta apie 3,4 mln. darbo vietų, taigi šis sektorius turi ypatingų augimo galimybių. Ekologinės technologijos nėra sutelktos tik vienoje kurioje nors Europos dalyje. Jos užima vis didesnę pramonės dalį, kurios metinė apyvarta dabar siekia daugiau nei 227 mlrd. EUR ir kuri pirmiesiems šios rinkos dalyviams suteikia realių pranašumų.

Pasiūlymas paremtas politiniu sutarimu keistis ir Europos Vadovų Tarybos susitarimu veikti.

Pasiūlymų struktūra sukurta atsižvelgiant į du veiksnius. Pirma, pasiūlymai parengti taip, kad tikslus būtų galima pasiekti ekonomiškiausiu būdu. Antra, veiksmams, kurių turės imtis konkrečios valstybės narės ir kurių reikės konkrečiuose pramonės sektoriuose, yra suderinti ir proporcingi, jų imantis reikės atsižvelgti į aplinkybes tose valstybėse narėse ir pramonės sektoriuose. Rengdama pasiūlymus Komisija vadovavosi sąžiningumo ir solidarumo principais.

³ Ši suma apskaičiuota, jeigu naftos barelio kaina būtų 61 US \$.

Pagrindiniai principai

Priemonių paketas parengtas reaguojant į Europos Vadovų Tarybos raginimą Europos Komisijai pateikti konkrečius pasiūlymus. Be to, ES vadovai pasiekė politinį sutarimą dėl pasiūlymų įgyvendinimo principų.

Pasiūlymų struktūrą Komisija kūrė taip, kad būtų atsižvelgta į Europos Vadovų Tarybos išdėstytus principus. Visų pirma, visai ES taikomus bendrus tikslus sukonkretinant kiekvienai valstybei narei buvo vadovautasi poreikiu užtikrinti politinį sutarimą, kad būtų skatinami pokyčiai ir atsižvelgiama į visuomenės nuomonę.

Pasiūlymai paremti penkiais pagrindiniais principais:

- Tikslus privaloma pasiekti, kad europiečiai būtų tikri dėl pasikeitimų, kad investuotojai būtų įtikinti investuoti ir viso pasaulio partneriams būtų parodyta, kad ES ketinimai rimti. Todėl pasiūlymai privalo būti veiksmingi ir pakankamai įtikinami; turėtų būti įdiegti stebėsenos ir atitikties užtikrinimo mechanizmai.
- Veiksmai, kurių turės imtis skirtingos valstybės narės, turi būti paremti sąžiningumo principu. Visų pirma, kai kurios valstybės narės daugiau nei kitos gali finansuoti būtinas investicijas. Pasiūlymai turi būti pakankamai lankstūs, kad būtų atsižvelgta į skirtingą valstybių narių pradinę padėtį ir skirtingas aplinkybes.
- Išlaidos turi būti kuo mažesnės: taisyklės turi būti sukurtos taip, kad būtų apribotos ES ekonomikai tenkančios prisitaikymo išlaidos. Pokyčių išlaidos ir pasekmės Europos Sąjungos konkurencingumui pasaulyje, užimtumui ir socialinei sanglaudai turi būti esminis klausimas siekiant sukurti tinkamą struktūrą.
- ES privalo siekti nuo 2020 m. dar daugiau sumažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, kad iki 2050 m. šių dujų kiekis pasauliniu mastu būtų sumažintas per pusę. Tam reikės skatinti technologijų plėtrą ir užtikrinti, kad taikant sistemą būtų galima greitai pasinaudoti naujomis technologijomis naudojant turimas priemones, kuriomis skatinamos naujos ir sukuriamas neteršiančių energijos ir pramonės technologijų konkurencinis pranašumas.
- ES privalo padaryti viską, kas įmanoma, kad užtikrintų išsamų tarptautinį susitarimą sumažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Pasiūlymais siekiama parodyti, kad Europos Sąjunga pasirengusi imtis tolesnių veiksmų pagal tarptautinį susitarimą, ir siekti, kad išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis būtų sumažintas ne 20%, bet 30%.

Priemonės tikslams pasiekti

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo leidimų prekybos sistemos atnaujinimas

Europos Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo leidimų prekybos sistema (angl. *Emissions Trading System*, ETS) – priemonė, kuria pirmą kartą buvo surastas rinka pagrįstas sprendimas skatinti mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą. Pagal šią sistemą įmonės privalo atsisakyti leidimų, atitinkančių jų išmetamo CO₂ kiekį. Pagal šiuo metu veikiančią šią didžiausio kiekio nustatymo ir prekybos sistemą leidimus įmonėms skirsto nacionalinės vyriausybės pagal Komisijos patvirtintus nacionalinius planus. Sukurta anglies dvideginio išmetimo leidimų rinka, nes įmonės gali parduoti leidimus, jeigu jos sumažina išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, arba juos pirkti, jeigu jos neturi pakankamai leidimų jų išmetamam dujų kiekiui. Taigi, jeigu įmonės investuos į šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo mažinimą, pardavusios leidimus jos galės gauti pajamų ir skatinti naujoves bei pokyčius ten, kur tai gali būti padaryta ekonomiškiausiu būdu. Sistemai priklauso apie 10 000 pramonės gamyklų visoje ES, įskaitant elektrines, naftos perdirbimo įmones ir plieno gamyklas, – šios įmonės į atmosferą išmeta beveik pusę ES išmetamų CO₂ dujų.

Tačiau peržiūrėjus ETS paaiškėjo, kad, norint pasiekti naujų nustatytų tikslų, sistemą reikia sustiprinti ir atnaujinti. Skatinamąjį dabartinės ETS poveikį sušvelnino tai, kad pirmuoju etapu (2005–2007 m.) buvo išdalyta gana daug leidimų. Dėl ETS struktūros, kuri remiasi nacionaliniais skirstymo planais, atsirado rizika, kad bus iškraipyta konkurencija ir padaryta žala vidaus rinkai. Dėl ETS taikymo srities, tai yra dėl to, kuriems ūkio sektoriams ir dujoms ji taikoma, taip pat ribojamas sistemos gebėjimas skatinti mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą.

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo leidimų prekybos sistema būtų tobulinama atsižvelgiant į teigiamą patirtį ir būtų sukurta taip, kad teiktų naujų paskatų kurti klimatui nekenksmingą ekonomiką:

- Būtų išplėsta ETS taikymo sritis į ją įtraukiant ne tik anglies dvideginio, bet ir kitas šiltnamio efektą sukeliančias dujas⁴, taip pat visus didžiausius pramoninius teršėjus. Kad būtų sumažinta administracinė našta, mažiau nei 10 000 tonų CO₂ išmetančioms pramonės gamykloms neturėtų būti privaloma dalyvauti ETS, jeigu jos įdiegtų atitinkamas priemones, kuriomis būtų užtikrinta, kad bus tinkamai prisidėta prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo mažinimo.
- Vidaus rinkoje geriausiai tiktų visai Europos Sąjungai taikoma suderinta ETS, kuria būtų nustatytos bendros taisyklės ir užtikrintos vienodos sąlygos. Nacionaliniai skirstymo planai būtų pakeisti aukcionais arba skirstymu be mokesčio pagal visoje ES galiojančias taisykles. Leidimų skaičius rinkoje kasmet būtų mažinamas, kad, palyginti su 2005 m. išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu, iki 2020 m. į ETS įtrauktų išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų būtų sumažinta 21 %.

⁴ N₂O, išmetamas gaminant rūgštis ir perfluorangliavandenilius (PFC), kuriuos išmeta aliuminio sektorius.

Daug šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetančiame elektros energijos sektoriuje 2013 m. įvedus naują tvarką visi leidimai bus parduodami aukcionuose. Daugumoje kitų pramonės sektorių, taip pat aviacijos sektoriuje, leidimų pardavimas aukcionuose bus įvestas palaipsniui, o iki 2020 m. visi leidimai turės būti parduodami aukcionuose.

Aukcionus rengs valstybės narės, o gautos pajamos pateks į valstybių narių iždą. Be to, aukcionai bus atviri – bet kuris ES operatorius galės pirkti leidimus bet kurioje valstybėje narėje. Valstybės narės iš aukcionų gaus dideles pajamas, kurios bus naudojamos prisitaikyti prie mažai anglies išmetančios ekonomikos, moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai bei naujovėms remti atsinaujinančios energijos ir anglies dvideginio rinkimo bei saugojimo srityje, padėti neturtingesnėms šalims investuoti į energijos vartojimo efektyvumo didinimą. Šiam tikslui valstybės narės turėtų skirti bent 20% aukcionuose gautų pajamų.

- Pagal Kioto protokolą pramoninės šalys gali iš dalies įvykdyti savo įsipareigojimus sumažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį investuodamos į šių dujų išmetimo mažinimo projektus kitur, visų pirma besivystančiose šalyse, taikydamos švarios plėtos mechanizmą (ŠPM)⁵. Taikyti šiuos mechanizmus naudinga, nes įsipareigojimą sumažinti išmetamųjų šiltnamio dujų efektą sukeliančių dujų kiekį galima įvykdyti mažesnėmis sąnaudomis, o besivystančios šalys skatinamos taikyti mažai anglies išmetančias technologijas. Švarios plėtos mechanizmų nauda mažinant išmetamųjų šiltnamio dujų efektą sukeliančių dujų kiekį akivaizdi: jie suteikia ekonomiškai naudingesnių galimybių nei tos, kuriomis kai kuriais atvejais naudojamos Europoje. Tačiau esama pavojaus, kad per dažnai naudojantis švarios plėtos mechanizmais gali susilpnėti ETS veiksmingumas, nes didėja kreditų pasiūla ir mažėja leidimų paklausa, mažėja paskatų vyriausybėms ir įmonėms skatinti savo šalis mažinti išmetamųjų teršalų kiekį. Tai taip pat gali apriboti ETS – pagrindinio skatinamojo veiksnio – galimybes siekiant atsinaujinančiai energijai nustatytų tikslų.

Pagal naująją ETS įmonės vis dar galės naudotis švarios plėtos mechanizmais, tačiau kreditų, sukauptų tokiais mechanizmais, naudojimas bus apribotas iki tokio lygio, kiek jų naudojama esamu ETS laikotarpiu. Taip bus sudaryta daugiau galimybių šiuo mechanizmu naudotis pasirašius tarptautinį susitarimą. Tai labai svarbi sąlyga, kad ES greitai pasiektų tikslą sumažinti šiltnamio dujų efektą sukeliančių dujų išmetimą 30%, jeigu bus sudarytas tarptautinis susitarimas. Suteikus galimybių naudotis šiuo mechanizmu, trečiosios šalys bus taip pat paskatintos pasirašyti tarptautinį susitarimą, žinodamos, kad jį pasirašiusios jos gali tikėtis Europos investicijų ir technologijų.

⁵ Bendro įgyvendinimo mechanizmas taip pat taikomas projektams kitose pramoninėse Kioto tikslų siekiančiose šalyse.

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų mažinimas į ETS neįtrauktuose sektoriuose

Į peržiūrėtą ETS bus įtraukta tik mažiau nei pusė išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų, todėl reikia nustatyti ES sistemą, pagal kurią nacionaliniu lygmeniu būtų prisiimami įsipareigojimai dėl likusios išmetamųjų dujų dalies tokiose srityse kaip statyba, transportas, žemės ūkis, atliekų tvarkymas ir pramonės gamyklos, kurios nepasiekia ribos, kad būtų įtrauktos į ETS. Šiems sektoriams būtų nustatytas tikslas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti 10%, palyginti su 2005 m. lygiu, kiekvienai valstybei narei nustatant konkrečius tikslus. Kai kurių šių tikslų bus skatinama siekti ES priemonėmis, pavyzdžiui, nustatant griežtesnius reikalavimus automobilių išmetamam CO₂ ir degalams, visoje ES taikant energijos efektyvumo skatinimo taisykles, tačiau iš esmės valstybės narės savo nuožiūra galės nuspręsti, kuriose srityse sutelkti pastangas ir kokių priemonių imtis, kad būtų skatinami pokyčiai. Valstybės narės taip pat galės pasinaudoti ŠPM kreditais, juos pritaikydamos beveik trečdaliui mažinimo pastangų.

Naujas atsinaujinančios energijos laikotarpis

Kovo mėn. Europos Vadovų Taryba ypač daug dėmesio skyrė atsinaujinančiai energijai. Nusprendę nustatyti konkretų tikslą visos ES mastu, taip pat tikslus nacionalinius tikslus, ES vadovai įvertino ypatingą atsinaujinančios energijos vaidmenį mažinant išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir didinant energijos tiekimo patikimumą. Šiuo metu atsinaujinanti energija sudaro 8,5% visos ES suvartojamos energijos. Kad 2020 m. būtų pasiektas 20% tikslas, atsinaujinančios energijos vartojimas turi vidutiniškai padidėti 11,5%. Kad tai būtų galima pasiekti, reikės didelių visos Europos Sąjungos investicijų, tačiau susijusių sąnaudų sumažės, nes kiti energijos gamintojai turės padengti išlaidas ETS leidimams ir atsižvelgti į kylančias naftos ir dujų kainas.

Valstybių narių galimybės naudoti atsinaujinančią energiją yra skirtingos, o kad atsinaujinanti energija sudarytų 20% visos ES suvartojamos energijos, skirtingos valstybės narės turi imtis skirtingų veiksmų. Europos Vadovų Taryba nustatė keletą sąlygų, į kurias reikia atsižvelgti nustatant nacionalinius tikslus. Tikslai turėtų būti sąžiningi, juos nustatant turėtų būti atsižvelgta į skirtingą valstybių narių pradinę padėtį ir galimybes, į tai, kiek vartojama atsinaujinančios energijos, ir į energetikos struktūrą, ypač į mažai anglies išmetančias technologijas.

Komisijos pasiūlymas paremtas metodika, pagal kurią pusė papildomų pastangų vienodai tenka valstybėms narėms. Kita pusė patikslinama pagal BVP vienam gyventojui. Be to, tikslai patikslinami atsižvelgiant į pastangas, kurias jau įdėjo tos valstybės narės, kurios per pastaruosius metus itin padidino atsinaujinančios energijos dalį. Iš šios skirstymo metodikos ir naujo lankstumo mechanizmo matyti, kad į Europos Vadovų Tarybos įgaliojimus yra reikiamai atsižvelgiama.

Skirtingų valstybių narių skirtingos galimybės plėtoti atsinaujinančius energijos išteklius. Kai kurių geros galimybės plėtoti vėjo energiją, kitų – saulės energiją arba energiją iš biomasės. Valstybės narės pačios gali geriausiai nuspręsti, kam skirti daugiausia dėmesio. Tačiau laikotarpiui, per kuriuos turi būti pradėta vartoti atsinaujinančią energiją, yra ilgi, o investuotojams reikia aiškumo, todėl svarbu, kad valstybės narės aiškiai žinotų, kuriose srityse jos ketina veikti. Visos valstybės narės parengs nacionalinius veiksmų planus, kuriuose bus nustatyta, kaip jos ketina pasiekti savo tikslus, jie taip pat leis veiksmingai stebėti pažangą. Ypatingų pastangų reikia, kad transporto sektoriuje būtų sumažintas išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis ir kad energijos tiekimas taptų patikimesnis, todėl

Europos Vadovų Taryba nusprendė nustatyti konkretų mažiausią tikslą, kad 10% viso sunaudojamo benzino ir dyzelino sudarytų biodegalai.

Atsinaujinančių energijos išteklių eksploatavimo sąnaudos taip pat skirtingos. Kai kurias investicijas galima padaryti greitai ir jos gali būti komerciškai perspektyvios, tačiau išnaudojus tokius šaltinius, investuoti reikia į brangesnes technologijas. Be to, didėjant gamybos mastui, mažės gamybos sąnaudos. Todėl valstybėms narėms reikia sudaryti lanksčias sąlygas veikti. Jeigu bus pasiektas bendras ES tikslas, valstybėms narėms turėtų būti leista prisidėti prie bendrų Europos pastangų plėtoti atsinaujinančius energijos išteklius už savo sienų – jeigu valstybės narės pasieks savo tikslus padėdamos plėtoti atsinaujinančius energijos išteklius kitoje valstybėje narėje, jos galės sumažinti reikalavimų laikymosi sąnaudas ir kartu suteikti kitai valstybei narei naudingą papildomų pajamų šaltinį. Kalbant apie Europos, ne nacionalinį lygmenį, tai leistų sutelkti investicijas ten, kur Europos Sąjungoje atsinaujinančią energiją gaminti yra ekonomiškiausia, todėl galėtų būti sutaupyta 2–8 mlrd. EUR tikslų siekimo išlaidų.

Taip investuojant kitoje valstybėje narėje nereikia fiziškai perkelti išteklių, sunkiai keliamų dėl geografinių ir techninių kliūčių. Investuojama gali būti naudojant perkeliamas kilmės garantijas (įrodymą, kad pagaminta atsinaujinanti energija). Pasiūlymu bus sukurtos priemonės, kurias bus galima naudoti kartu su esamomis nacionalinėmis atsinaujinančios energijos rėmimo schemomis. Todėl bendrasis tikslas galės būti pasiektas ekonomiškiausiu būdu.

Kad atsinaujinanti energija būtų labiau plėtojama, reikia, kad būtų pritaikytas tradicinis įprastą energiją reglamentuojantis teisinis pagrindas: reikia panaikinti teisinės, administracinės ir planavimo kliūtis, trukdančias skatinti ir plėtoti atsinaujinančią energiją; pasiūlymu siekiama užtikrinti tinkamas sąlygas sklandžiai plėtoti atsinaujinančią energiją.

Galiausiai, Europos Vadovų Taryba taip pat pritarė, kad būtų nustatytas atskiras mažiausias tikslas dėl tvarių biodegalų naudojimo ES transporto sektoriuje. Žvelgiant į ateitį, vienintelis perspektyvus transporto degalų pakaitas yra biodegalai. Kad šio tipo degalų būtų daugiau naudojama, reikia nustatyti biodegalų ekologinio tvarumo kriterijus. Į siūlomą schemą įtraukti mažiausi šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo kriterijai biodegalams. Šių kriterijų reikės laikytis naudojant biodegalus, kad būtų pasiektas 10% tikslas. Taip pat nustatyti privalomi biologinės įvairovės kriterijai, draudžiama keisti tam tikro tipo žemės naudojimo paskirtį. Jei ši sistema bus priimta, tai bus išsamiausia šio tipo sistema pasaulyje ir bus taikoma tiek vietoje gaminamiems, tiek importuojamiems biodegalams. Taisyklės itin svarbios, kad būtų užtikrinta, kad biodegalų nauda aplinkai didesnė nei galimas neigiamas poveikis. Komisija taip pat įsipareigojusi skatinti sparčiai vystyti antros kartos biodegalus įgyvendindama visų sričių politiką. Ji atidžiai stebės rinkos pokyčius ir jų poveikį maistui, pašarams, energetikai ir kitam pramoniniam biomasės naudojimui ir prireikus imsis atitinkamų priemonių.

Energijos vartojimo efektyvumo reikšmė

ES tikslas iki 2020 m. energijos vartojimą sumažinti 20% padidinus energijos vartojimo efektyvumą yra esminis dalykas sprendžiant šį nelengvą uždavinį. ES būtų sutaupyta apie 100 mlrd. EUR, o išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis per metus sumažėtų 800 mln. tonų. Tai vienas iš pagrindinių būdų mažinti išmetamųjų CO₂ dujų kiekį.

Transportas, statyba, efektyvesnė energijos gamyba, perdavimas ir skirstymas – visose šiose srityse yra galimybių, kuriomis reikia labiau naudotis priimant teisės aktus ir skleidžiant informaciją ir siekiant išvengti poveikio, kurį vartotojams turi didėjančios energijos išlaidos. Nustačius gaminių standartus galima padidinti daugelio jų – televizorių ar automobilių, šildytuvų ar gatvės žibintų – energijos efektyvumą. Pagerinus gaminių ženklumą, 75% nuperkamų paženklintų gaminių priskiriami A klasei. Šitaip taupant gyventojams lengviau spręsti kylančių energijos kainų problemą, galima daugiau investuoti į technologijas ir darbo vietų kūrimą. Tačiau siekiant 20% energijos vartojimo efektyvumo tikslo reikės, kad svarbius įsipareigojimus prisiimtų tiek valdžios institucijos, tiek ūkio subjektai, tiek piliečiai.

Žvelgiant į ateitį po 2020-ųjų: ieškoti galimybių dar labiau sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą

Per pastaruosius dešimt metų sparčiai vystėsi technologijos. Dėl atsinaujinančios energijos technologijų vėjo ir saulės energija tampa kaip niekada komerciškai perspektyvi alternatyva. Energijos vartojimo efektyvumui skiriama itin daug dėmesio – šių reikalavimų paisoma gaminant tiek paprastą lemputę, tiek sudėtingus pramonės įrenginius. Tačiau šį procesą reikia paspartinti, jeigu Europa nori pasiekti klimato ir energetikos srityse nustatytų tikslų ir visiškai išnaudoti komercinį šių technologijų potencialą. Kad Europa ir toliau pirmautų tvariųjų technologijų srityje, įgyvendinant ES strateginį energetikos technologijų planą⁶ bus naudojami ES mechanizmai. Klimato kaita ir energija – pirmosios sritys, kurioms Europos technologijų institutas galėtų skirti daugiausia dėmesio.

Ypatingas dėmesys skiriamas *anglies dvideginio rinkimui ir saugojimui* (CCS). Per ateinančius dešimtmečius iškastinis kuras liks pasaulio pagrindinis energijos šaltinis. Reikės anglių atsargų, kad Europoje būtų tiekama energija ir kad būtų patenkinta didėjanti energijos paklausa daugelyje besivystančių šalių. Tačiau tikslą iki 2050 m. per pusę sumažinti 1990 m. buvusį išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį pasieksime, jeigu naudojant anglis labai nepadidės šių dujų išmetimas. Todėl Europos Vadovų Taryba pritarė anksti priimtoms priemonėms, kuriomis naujoms elektrinėms suteikiama galimybė pasirinkti taikyti CCS technologiją, taip pat planams iki 2015 m. pastatyti 12 bandomųjų elektrinių.

Reikia europinių teisės aktų, kuriais būtų sukurtas tinkamas pagrindas, reglamentuojantis CCS technologijos naudojimą vidaus rinkoje, ir atsižvelgiama į naudą, kurią šios technologijos taikymas gali suteikti ETS. Tai svarbi pasiūlymų paketo dalis: investuotojai į CCS technologiją gali būti tikri, kad jų išlaidos ETS leidimams bus mažesnės už konkurentų išlaidas, ir kad įdiegtos ilgalaikės saugos priemonės, leidžiančios daryti ilgalaikes investicijas. Bus sukurta Europos pramonės iniciatyva, kuri suburs pagrindinius veikėjus ir suteiks galimybę imtis nuoseklių veiksmų taikant naują technologiją.

⁶ ES strateginis energetikos technologijų planas „Ateities, kurioje taikomos mažai anglies dvideginio išmetančios technologijos, kūrimas“ - KOM(2007) 723, 2007 11 22.

Vis dėlto bandomųjų elektrinių statybai ir komerciniam jų naudojimui reikės didelių investicijų, siekiančių dešimtis milijardų eurų. Iš ES biudžeto tokio didelio finansavimo neįmanoma skirti, todėl vienintelis galimas šios investicijos šaltinis – viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystės, kurios daugiausia finansuojamos iš nacionalinio biudžeto ir privačiojo sektoriaus investicijų. Vyriausybės šiam tikslui galės skirti pajamas, kurias gaus aukcionuose pardavusios ETS leidimus. Kalbant apie privatųjį sektorių, anksti įeiti į šią rinką pasirengusiems elektros gamintojams neišvengiamas perėjimas prie CCS technologijų bus tikrai komerciškai naudingas. Tačiau kuo vėliau šis procesas prasidės, tuo labiau politikos formuotojai bus priversti numatyti, kad privalomas CCS technologijos taikymas yra vienintelis būdas taikyti šią technologiją.

Pokyčių įgyvendinimas

Europos Komisija išnagrinėjo įvairias galimybes ir parengė skirtingus modelius, todėl pagrindinis principas, kuriuo buvo remtasi, buvo poreikis nustatyti tokį požiūrį, kurį taikant būtų apribotos išlaidos, tenkančios besikeičiančiai ES ekonomikai, ir kuris tiksliai atitiktų Lisabonos strategijoje augimui ir darbo vietų kūrimui nustatytą požiūrį. Neverta įsivaizduoti, kad numatyto masto pokyčiai galėtų būti įgyvendinti be ekonominių pastangų. Tačiau Komisijos nuomone, taikant tinkamą politiką, iki 2020 m. pokyčių išlaidos neviršytų 0,5% BVP per metus. Galimybės klestėti ir augti daug didesnės nei kaina, kurią reikėtų mokėti, jeigu nieko nedarytume.

Kad ES tikslai būtų pasiekti mažiausiomis sąnaudomis, Komisijos pasiūlymai parengti remiantis patirtimi, įgyta taikant šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo leidimų prekybos sistemą, jais suteikiama kuo daugiau galimybių rinkos dalyviams. Jais duodama didžiausia veiksmų laisvė priimant sprendimus nacionaliniu lygmeniu, atsižvelgiant į konkrečius nacionalinius tikslus.

- Taikant būsimąją ETS bus užtikrinta pakankamai didelė kaina, kad įmonės komerciškai būtų suinteresuotos išvengti išlaidų ETS leidimams.
- ETS leidimų aukcionais bus skatinama naudoti efektyvesnius įrenginius.
- Kalbant apie šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo mažinimą ne pagal ETS, valstybės narės galės savo nuožiūra taikyti mažinimo strategijas atsižvelgiant į skirtingas aplinkybes atitinkamose valstybėse narėse.
- Valstybėms narėms turėtų būti leista savo nuožiūra nustatyti savo energetikos struktūrą⁷ ir skirtingais būdais skatinti atsinaujinančios energijos gamybą. Įvedus sistemą, pagal kurią su atsinaujinančia energija susijusius tikslus valstybės narės gali pasiekti bendradarbiaudamos su kitomis valstybėmis narėmis, suteikiama galimybė nacionaliniu lygiu spręsti, kiek atsinaujinančios energijos gaminti šalyje.

⁷ 2007 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba priminė, kad vykdant Europos energetikos politiką „bus visapusiškai gerbiama valstybių narių pasirinkta energetikos struktūra“, ir patvirtino, kad „kiekviena valstybė narė pati sprendžia, ar jos energetikos struktūra bus paremta branduoline energetika (...), tai reikia daryti toliau gerinant branduolinę saugą ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymą“.

- Valstybės pagalba gali būti teisėtai naudojama skatinant siekti politinio tikslo mažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir didinti atsinaujinančios energijos dalį. Tačiau naudojant tokią valstybės pagalbą reikia išlaikyti tinkamą pusiausvyrą – dosniai remti tikslinę pagalbą, kuri skirta aplinkos apsaugai, kartu neiškraipant konkurencijos. Veiksminga konkurencija – esminė sąlyga, kad rinka pagrįstos priemonės veiktų gerai. Naujosios valstybės pagalbos gairės bus pagrindas, kuriame bus nustatyta, kaip valstybės narės gali naudoti pagalbą, kad paskatintų aukštesnį aplinkos apsaugos lygį, taip pat ir energetikos srityje. Valstybės pagalba gali būti naudojama ne tik kaip kompensuojamoji priemonė tuo atveju, jei rinkos sąlygomis neįmanoma nustatyti išlaidų aplinkai, ja taip pat galima paskatinti įmones taikyti procesus, kuriais daroma mažesnė žala aplinkai, arba investuoti į ekologiškesnes technologijas. Naujosiose gairėse visų pirma pripažįstama, kad valstybės pagalba gali būti pateisinta, jeigu dėl didesnių gamybos sąnaudų sukuriama kliūtis patekti į atsinaujinančios energijos rinką. Gairėse numatyta, kad galima visiškai remti atsinaujinančią energiją, jeigu siekiama, kad ji taptų komerciškai perspektyvi. Jose numatyta galimybė pritarti valstybės pagalbai, skirtai anglies dvideginiui rinkti ir saugoti, jos taip pat suteikia teisinį tikrumą dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo leidimų prekybos sistemų.

Ypatingi daug energijos vartojančių sektorių poreikiai

Daug energijos suvartojanti pramonė yra svarbi ES ekonomikos dalis. Pereinant prie klimatu nekenksmingos ekonomikos, šie pramonės sektoriai susidurs su ypatingais išbandymais. Jų elektros išlaidos padidės, jie yra pagrindiniai išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų šaltiniai, todėl įprastomis aplinkybėmis jie dalyvautų ETS leidimų aukcionuose ir todėl turėtų papildomų išlaidų, kurių neturi jų konkurentai tose šalyse, kuriose netaikomos anglies išmetimo mažinimo priemonės. Tai turi poveikio ne tik konkurencingumui ir darbo vietoms, bet atsiranda rizika, kad gamyba bus sutelkta tose šalyse, kurios neturi anglies išmetimo mažinimo politikos, todėl jose tarša taip pat padidės. Susirūpinimas išreikštas dėl kelių daug energijos suvartojančių sektorių, kaip antai geležies ir spalvotųjų metalų, celiuliozės ir popieriaus, taip pat mineralinių žaliavų telkinius eksploatuojančių sektorių. Iškeltas ir elektros kainų poveikio tam tikriems sektoriams klausimas, kurį reikės spręsti, kai tik argumentai bus tinkamai pagrįsti.

Šie klausimai bus sprendžiami išsamiau tarptautiniu susitarimu. Tačiau nesant tokio susitarimo arba konkurentams daug energijos suvartojančiuose sektoriuose nesiimant reikšmingų vienašalių veiksmų, ES privalo imtis veiksmų, kad užtikrintų vienodas sąlygas.

Taigi pasiūlymuose nustatytos nuostatos, kurios numato galimybę imtis veiksmų. Ar reikia imtis veiksmų, bus nustatyta, jeigu bus įrodyta, kad papildomų išlaidų nebūtų galima prisiimti neprarandant didelės rinkos dalies tų konkurentų už ES ribų, kurie taiko ne tokias efektyvias anglies išmetimo mažinimo technologijas, naudai. Šiuos kriterijus atitinkantiems sektoriams visi arba kai kurie ETS leidimai būtų duoti nemokamai. Vėliau reikėtų įvertinti, kokį poveikį turėjo tarptautinės derybos, ir galėtų būti pateikta pasiūlymų, kuriuose būtų numatyta patikslinti nemokamų leidimų dalį arba pareikalauti, kad importuotojai dalyvautų ETS aukcionuose ir pirktų leidimus vienodomis sąlygomis su Europos konkurentais, jeigu tokia sistema atitiktų PPO reikalavimus.

Galimybė investuoti

Europos Vadovų Taryba pripažino, kad dėl ambicingo pasiūlymų pobūdžio visoms valstybėms narėms bus nustatyti dideli reikalavimai. Todėl Komisija nuodugniai išnagrinėjo ekonominį pasiūlymų poveikį įvertindama kiekvienos valstybės narės galimybes padaryti reikalingas investicijas. Apskaičiuota, kad bendros Europos ekonomikos išlaidos iki 2020 m. sudarys kiek mažiau nei 0,5% BVP, todėl Komisija tiki, kad nė vienos valstybės neturėtų būti prašoma investuoti didesnės sumos, kuri smarkiai viršytų šį vidurkį. Atsižvelgiant į tai, konkretūs reikalavimai kiekvienai valstybei narei patikslinti taip, kad mažiau pajamų gaunančios valstybės narės galėtų padaryti realias investicijas. Šis patikslinimas susijęs su trimis skirtingais pasiūlymų aspektais:

- Nacionaliniams šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo mažinimo tikslams, nesusijusiems su ETS.
- Nacionaliniams tikslams, nustatytiems atsinaujinančios energijos suvartojimui ES.
- Teisėms dalyvauti aukcione pagal ETS; teisės dalyvauti aukcione būtų skirstomos, kad būtų padidinta mažiau pajamų gaunančioms valstybėms narėms skirta dalis.

Toks požiūris visoms valstybėms narėms leis siekti realių ir gyvybingų tikslų. Visos valstybės narės turės dėti daug pastangų. Tačiau šis požiūris suteikia galimybę Europai įgyvendinti savo užmojus ir savo ekonomiką padaryti tikrai klimatui nekenksmingą.

Išvada

2050-siais Europa bus kitokia. Apie įvykusius pokyčius geriausiai bus galima spręsti iš to, kaip patenkiname savo energijos poreikius ir kaip gerbiame mus supančią aplinką. Ši vizija šiandien įkvepia daugelį europiečių. Suprantame, kad yra kitų galimų sprendimų ir galimybių pakeisti kasdieninį gyvenimą taip, kad europiečiai galėtų toliau siekti augimo ir daugiau darbo vietų ir kartu spręsti klimato kaitos klausimus. Yra ir naujų galimybių, naujų technologijų, kuriomis Europa turi gerą progą pasinaudoti, taip pat naujų verslo galimybių gamintojams ir tiekėjams.

Europos Komisijos pasiūlymai Europai atveria kelią į ateitį. Jais siekiama suteikti pagrindą ir paskatą įgyvendinti politinius tikslus, kuriuos Europos Sąjunga nustatė 2007 m. pavasarį ir kurie buvo patvirtinti Balio konferencijoje. Šie pasiūlymai – pagrindinis Europos pastangų modernizuoti ekonomiką ir pritaikyti ją prie XXI amžiaus išbandymų elementas.